

На околицях тисячолітнього міста
жив філософ, який навчав, що
світ простий і щастя кожного —
у межах миттєвої досяжності.
Якось незадоволений життям
юнак прийшов до нього, щоб
пізнати істину. Він вважав світ
хаотичною масою протиріч, тож,
на його тривожний погляд, будь-
яке уявлення про щастя було
абсолютно абсурдним.

ВСТУП

юнак: Я хочу тебе перепитати: ти віриш, що світ загалом — це просте місце?

філософ: Так, цей світ — напрочуд простий, як і саме життя.

юнак: Це твій ідеалістичний аргумент чи дієва теорія? Ти ж стверджуєш, що будь-які наші життєві проблеми також прості?

філософ: Так, звісно.

юнак: Що ж, тоді дозволь мені пояснити, чому я прийшов до тебе.
Спершу я хочу досхочу подискутувати з тобою, а потім, якщо можливо, переконати тебе зрестися цієї теорії.

філософ: Ха-ха.

юнак: Я наслуханий про твою репутацію. Кажуть, тут живе ексцентричний філософ, чиї вчення та аргументи важко ігнорувати, зокрема уявлення про те, що люди можуть змінюватися, світ простий і кожен може бути щасливим. Ось що я чув. Проте вважаю таке уявлення абсолютно неприйнятним, тому хотів би впевнитися. Якщо з'ясую, що ти говориш нісенітницю, то вкажу на неї, а потім виправлю... Це тебе роздратує?

філософ: Ні, я тільки радий такій нагоді. Давно сподівався вислухати такого юнака, як ти, та якомога більше від нього навчитися.

юнак: Дякую. Я не планую одразу відкидати твої погляди. Спершу їх обміркую, а потім розгляну нові можливості. «Світ — напрочуд простий, як і саме життя» — якщо в цій тезі є частка правди,

то хіба стосовно життя дитини. Діти не мають жодних обов'язків, як-от сплачувати податки чи ходити на роботу. Батьки й суспільство захищають їх, тож діти можуть жити безтурботно. Вони можуть фантазувати про своє майбутнє і робити все що хочуть. Не змушені співдіяти з суворою реальністю, бо наче живуть із зав'язаними очима. Для дітей світ простий. Однак дитина дорослішає і світ розкриває свою справжню природу. Невдовзі дитина дізнається, як влаштовано світ і що їй дозволено в ньому робити. Її світогляд зміниться. Незмога — от і все, що дитина побачить. Кінець романтичним поглядам, на зміну яким прийде жорсткий реалізм.

ФІЛОСОФ: Розумію. Це цікава думка.

ЮНАК: Але це ще не все. Коли дитина виросте, то заплутається в різних складних стосунках з людьми, а також на неї покладатимуть усілякі обов'язки. Таким стане її життя на роботі й удома, і в будь-якій ролі, яку людина виконуватиме в громадському житті. Безумовно, вона почне усвідомлювати різні проблеми в суспільстві, яких не могла осягнути дитиною, зокрема дискримінацію, війну й нерівність, і не зможе їх ігнорувати. Чи я помиляюся?

ФІЛОСОФ: Як на мене, це чудові міркування. Прошу, продовжуй.

ЮНАК: Якби ми жили в часи, коли ще панувала релігія, ідея спасіння мала би шанс, тому що божественні вчення були для людей дуже важливими. Потрібно було лише підкорятися їм, не дуже над чимось розмірковуючи. Але релігія втратила свою силу, і тепер не існує справжньої віри в Бога. Не маючи на що опиратися, люди сповнюються тривогою і ваганнями. Кожен живе для себе — таке сучасне суспільство. Тож скажи, будь

ласка, з огляду на ці реалії, чи ти й надалі стверджуєш, що світ простий?

ФІЛОСОФ: Моя думка не змінилася. Світ — простий, як і життя.

ЮНАК: Чому? Адже кожен може переконатися, що світ — це хаотична маса протиріч.

ФІЛОСОФ: Це не тому, що світ складний. Це тому що ти *робиш* його складним.

ЮНАК: Я?

ФІЛОСОФ: Ніхто з нас не живе в об'єктивному світі. Навпаки, ми живемо в суб'єктивному світі, який самі наділяємо сенсами. Світ, який бачиш ти, відрізняється від того, яким його бачу я, і неможливо розділити цей погляд з кимось інше.

ЮНАК: Як це неможливо? Ми ж із тобою живемо в одній країні в один час і бачимо одні й ті самі речі?

ФІЛОСОФ: Ти досить юний, як на мене. Та чи доводилося тобі пити свіжу воду з криниці?

ЮНАК: Криничну воду? Дуже давно. Біля будинку моєї бабусі в селі була криниця. Пам'ятаю, як спекотного літнього дня я насолоджувався свіжою холодною водою.

ФІЛОСОФ: Можливо, тобі відомо, що кринична вода цілорічно має майже однакову температуру: близько 18 градусів. Це об'єктивне число, однакове для всіх, хто його вимірює. Але коли ти пити меш воду влітку, вона здаватиметься прохолодною, а коли взимку — теплою. Хоча це та сама вода, сталої температури, та наше відчуття залежить від пори року.

ЮНАК: Отже, це ілюзія, яку спричиняє зміна докільця.

ФІЛОСОФ: Ні, це не ілюзія. Бачиш, для тебе в ту мить прохолода чи теплота криничної води — незаперечний факт. Ось що означає

жити у своєму суб'єктивному світі. Від власної суб'єктивності нікуди не дінешся. Наразі світ здається тобі складним і загадковим, але якщо ти змінишся, світ стане простішим. Питання не в тому, який світ. Питання в тобі.

юнак: У мені?

філософ: Саме так. Якщо дивитися на світ крізь темні окуляри, закономірно, що все видаватиметься темним. Та замість нарікати на темряву, ти міг би просто зняти окуляри. Можливо, тоді світ виявиться страшенно яскравим і ти мимоволі заплющиш очі. Можливо, захочеш надіти окуляри знову, та чи зможеш узагалі їх зняти? Чи зможеш глянути відверто на світ? Чи вистачить тобі сміливості?

юнак: Сміливості?

філософ: Так, це питання сміливості.

юнак: Ну гаразд. У мене виникає безліч заперечень, але краще повернуся до них згодом. Я хотів би уточнити: ти справді стверджуєш, що «люди можуть змінюватися»?

філософ: Звичайно, люди можуть змінюватися. І також вони можуть знайти щастя.

юнак: Усі без винятку?

філософ: Жодних винятків.

юнак: Ха-ха! Це звучить надто самовпевнено! Стає дедалі цікавіше. Мені хочеться негайно з тобою посперечатися.

філософ: Я не планую нікуди втікати чи щось приховувати. Тож нумо дискутувати. Отже, ти наполягаєш, що люди не можуть змінюватися?

юнак: Саме так. Власне, я й сам страждаю через нездатність змінюватися.

філософ: І водночас ти цього б хотів.

юнак: Звісно. Якби я міг змінитися і почати життя заново, то з радістю впав би перед тобою навколішки. Та, може, це тобі доведеться ставати переді мною на коліна.

філософ: Ти схожий на мене самого в часи студентства, коли я був запальним юнаком, що блукав у пошуках істини, звертався до філософів...

юнак: Так. Я шукаю істину — істину про життя.

філософ: Я ніколи не відчував потреби брати учнів і раніше цього не робив. Однак відтоді, як я став студіювати грецьку філософію, а згодом познайомився і з іншою філософією, я довго очікував на візит такого юнака, як ти.

юнак: З іншою філософією? Якою, наприклад?

філософ: Кабінет он там. Заходь. Ніч буде довгою. Іду заварю нам гарячої кави.

Юнак зайшов у кабінет і сів у крісло, трохи згорбившись. Чому він так рішуче налаштований заперечити теорії філософа? Його мотиви були цілком зрозумілі. Йому бракувало впевненості в собі, і з дитинства це підсилювалося глибоко вкоріненим почуттям неповноцінності, пов'язаним з його особистими якостями, освітою та зовнішністю. Можливо, саме тому він надмірно соромився, коли на нього дивилися люди. Здебільшого здавалося, що юнак не здатний по-справжньому цінувати щастя інших і постійно шкодує себе. Для нього твердження філософа були всього лиш вигадкою.

НЕВІДОМИЙ «ТРЕТІЙ ВЕЛЕТ»

Юнак: Хвилину тому ти згадував про «іншу філософію», хоча я чув, що спеціалізуєшся на грецькій.

Філософ: Так, грецька філософія посідає центральне місце в моєму житті ще з підліткового віку. Великі інтелектуальні постаті — це Сократ, Платон, Аристотель. Зараз я перекладаю працю Платона й сподіваюся провести решту життя, вивчаючи класичну грецьку думку.

Юнак: Тоді що це за «інша філософія»?

Філософ: Це абсолютно нова школа психології, яку заснував австрійський психіатр Альфред Адлер на початку ХХ століття. У нашій країні її зазвичай називають адлеріанською психологією.

Юнак: Гм. Я й не подумав би, що фахівець із грецької філософії може цікавитися психологією.

Філософ: Я не дуже знаюся на принципах, якими послуговуються інші психологічні школи. Однак, думаю, справедливо буде сказати, що адлеріанська психологія чітко узгоджується з грецькою філософією і є належною науковою сферою досліджень.

Юнак: Я маю поверхневі знання з психології Фрейда та Юнга. Це захоплива царина.

Філософ: Так, Фрейд і Юнг добре відомі. Навіть тут. Адлер — один із перших членів Віденського психоаналітичного товариства,